

Natuurhistorisch Maandblad

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

REDACTIE: R. Geurts: Mevr. Dr. W. Minis-van de Geyn; Dr. P. J. van Nieuwenhoven. **Hoofdredacteur:** Dr. E. M. Kruytzer, Bosquetplein 7, Maastricht.

Voorzitter van het Natuurhistorisch Genootschap:

Dr. E. M. Kruytzer, Bosquetplein 7, Maastricht.

Secretaris: Dr. P. J. van Nieuwenhoven, Trianonstr. 13, Maastricht.

Penningmeester: P. Wassenberg, Hertogsingel 87A, giro 1036366 t.n.v. Natuurhistorisch Genootschap Maastricht.

ADMINISTRATIE: Adreswijzigingen, opgave van nieuwe leden, bestellingen van Maandbladen te zenden aan het Natuurhistorisch Museum, Bosquetplein 7, Maastricht. Telefoon 04400—14174.

Lidmaatschap f 10,— per jaar (gezinscontributie f 12,50). Het Maandblad wordt aan alle leden gratis toegezonden. Prijs voor niet-leden f 15,— per jaar. Afzonderlijke nummers voor niet-leden f 1,25, voor leden f 1,—: dubbelnummers f 2,50 en f 2,—. Auteursrechten voorbehouden.

INHOUD: Aankondiging van de maandvergaderingen, blz. 17. — De foto op de omslag, blz. 17. — Rectificatie, blz. 17. — Uit eigen kring, blz. 17. — De natuur in, blz. 18. — Verslagen van de maandvergaderingen, blz. 17. — H. C. J. Oomen en J. J. van Gelder: Waarnemingen over de oecologie van *Pelobates fuscus* (Laurenti, 1768), blz. 21. — P. J. Brakman: *Hylastes ater* Payk. H. Brunneus Er., blz. 28. — Boekbespreking, blz. 20 en 30. — Een nieuwe Publicatie, blz. 32.

AANKONDIGING VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Maastricht, op woensdag 1 maart 1967,
om 19.30 uur in het museum.

„De hemel vol houtsneden”. De schoonheid van bomen in de winter. Dia's met musikale omlijsting door ons lid Jan van Eyk.

te Heerlen, op dinsdag 14 maart 1967, om 19.30 uur in het Grotius College.

DE FOTO OP DE OMSLAG

Meesjes bij het wintervoer naar een foto van Jan van Eyk.

RECTIFICATIE

Natuurhistorisch Maandblad 1967, no. 1, bladz. 3, linker kolom, regel 10 v.b. Te lezen: voor de museumcollectie. Verder de aculeata *Andrena polita* van

UIT EIGEN KRING

Van Waterschoot van der Gracht Penning.

Op de vergadering van 18 februari te Amsterdam heeft het Koninklijk Nederlands Geologisch Mijnbouwkundig Genootschap de Van Waterschoot van der Gracht Penning uitgereikt aan Prof. Dr. I. M. van der Vlerk, oud-hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Leiden en oud directeur van het Rijksmuseum van Geologie en Mineralogie te Leiden. Onze hartelijke gelukwensen met deze heel bijzondere onderscheiding.

Cand. biologie. Te Utrecht slaagde voor het kandidaats biologie de heer H. J. M. Sipman uit Sittard. Van harte proficiat.

VERSLAGEN VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Maastricht op woensdag 1 febr. 1967

Voor de aanvang van de vergadering verwelkomt de directeur, Dr. Montagne, de talrijke leden en genodigden in zijn nieuw ingericht

DE NATUUR IN

Programma van de excursiecommissie voor Zuid-Limburg:

Datum	Object	Vertrek	Tijd	Leiding
zondag 5 maart	Omgeving Mechelen en het Kruisbos	Mechelen kerk LTM-lijn 10 Heerlen 13.12 u. Maastricht lijn 14/41 om 13.25 u.	14.30 uur	V. Ackooy en Hermans
zondag 12 maart	Bunderbossen	Station Bunde trein Maastricht om 13.58 u.	14.30 uur	Kuijper en van Eck
zondag 12 maart	von Halfernpark, Aachener Stadtfurst, Preusweg	Kerk Vaalserkwartier Dld. LTM-lijn 1 Heerlen-Vaals om 10 u.	11 uur dagwandeling pas en lunchpakket	Hermans en Steins
zondag 19 maart	Limbrichterbossen	Bushalte Beukeboom aan de weg van Limbricht naar Born Bus fa. Kramers vanaf het station Sittard-Born	14.30 uur	I.V.N.-land van Swentibold
2e paasdag 27 maart	Dagwandeling rondom Wylre	Kasteel Wylre- Stokhemmerweg LTM-lijn 11 uit Heerlen 9.53 u. Trein Maastricht- Wylre 10.45 u.	11 uur	I.V.N. Wylre
2e paasdag 27 maart	Natuurreservaat Putberg en Imstenraderbos	Kapel Benzenrade LTM-lijn 19 station Heerlen om 14.21 u.	14.30 uur	I.V.N. Ubachsberg

museum. Hij is verheugd, dat hij nog net op tijd is klaargekomen, dank zij het vele werk, dat allen, die aan het museum verbonden zijn, in de afgelopen maanden verricht hebben. Heden middag is het museum weer opengesteld voor het publiek, en die openstelling is gepaard gegaan met een kleine plechtigheid.

Bij de aanvang van de vergadering, die plaats had in de nieuwe „aula”, verwelkomt de voorzitter in het bijzonder de twee sprekers van vanavond, de heren Dr. L. van der Waals en Ir. J. J. M. van den Broek, en zegt dat wij hun voordracht kunnen beschouwen als een bijdrage tot het feest van vandaag. De voorzitter feliciteert de directeur met de ombouw en de herinrichting van de zalen. Er is nu minder te zien dan vroeger, maar juist daardoor is er meer te zien. De bezoekers worden niet vermoeid en bovendien krijgen zij door de nieuwe opstelling

een beter overzicht en begrip van het tentoongestelde.

Er is nog een tweede heuglijk feit. Verschenen is, en ook weer net op tijd voor de vergadering, Reeks XVI van de Publicaties van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, getiteld: „Scientific Work of C. J. M. Willemse (17-10-1888—28-4-1962)”. U kent de feiten. In 1962 kwam de gemeente Maastricht ten behoeve van het Natuurhistorisch Museum door schenking in het bezit van de kostbare, wereldvermaarde *Orthoptera*-verzameling van wijlen dokter C. Willemse. In mei 1964 is de zaal-Willemse op feestelijke wijze geopend. Bij die gelegenheid heeft Prof. van Boven, conservator van de collecties Willemse en Wasmann, in een rede gewezen op de betekenis van de collectie-Willemse, maar om de weg naar deze collectie zowel voor de specialisten in de gehele wereld als voor elke serieuze onderzoeker te openen.

De nieuwe krijt- en carbonzaal.

Fotopersbureau A. H. W. Heyn.

nen, heeft Dr. F. Willemsse, zoon van wijlen dokter Willemse, een publicatie in het Engels samengesteld, waarvan de inhoud als volgt kan worden samengevat:

„Na een inleidend artikel van Prof. von Boven over het leven en werk van dokter Willemse volgt in de eerste plaats een onuitgegeven artikel van dokter Willemse, waarin *Orthoptera*-soorten, nieuw voor de wetenschap, worden beschreven. Dan volgen de bibliografielijst (222 titels), de lijst van 499 taxa nova, door Willemse beschreven en tenslotte de lijst, waarin alle typen opgesomd worden, die in de collectie-Willemse zijn ondergebracht. Onder dit typemateriaal bevinden zich 129 holotypen”.

Gezien het grote wetenschappelijk belang van deze publicatie heeft de gemeenteraad van Maastricht op voorstel van Burgemeester en wethouders op 2 mei 1966 besloten deze publicatie op kosten van de gemeente uit te geven. Wij zijn de bestuurders van Maastricht zeer dankbaar voor deze postume hulde aan dokter Willemse, maar onze dank gaat ook uit naar de samenstellers van deze publicatie, want door hen is zeer veel werk verricht.

Daarna krijgen de heren van der Waals en van den Broek het woord voor het houden van hun voordracht: „Verschijnselen van het Tertiaire landoppervlak van Zuid-Limburg”, die wordt toegelicht met vele dia's en waarvan hier de korte samenvatting volgt.

In Zuid-Limburg bestond tijdens het Ter-

tiar een geomorfologisch hooggelegen landoppervlak, dat discordant op de naar het noordwesten wegduikende geologische formaties lag. Het wordt daarom wel „discordantie-vlak” genoemd. Door T e s c h, O e s t r e i c h en H o l werd het als „schiervlakte” beschreven. Dit fossiele landoppervlak zet zich in zuidelijke en zuidoostelijke richting voort in de zwak golvende schiervlakte van Eiffel en Ardennen.

De gesteenten die aan het oppervlak voorkwamen werden tijdens het Tertiair sterk en diep verweerd; afbraak- en verweringsproducten werden over korte afstand met kleine rivieren verplaatst. Op hun secundaire ligplaats ging aantasting en afbraak verder door. Dit oude landoppervlak kan op zeer veel plaatsen nog worden waargenomen aan een reeks van verschijnselen:

— Sterk verweerde zanden en gebleekte kwartsrijke grinden, die als een vrij dunne, niet continue bedekking op het discordantievlak liggen. Zij worden samengevat onder de naam „Basis-grind Complex”.

— Fossiele bodems met een opmerkelijke roodkleurig op alle oppervlakte-gesteenten, wijzend op een warm vochtig klimaat met uitgesproken droge seizoenen van een tropisch tot subtropisch karakter.

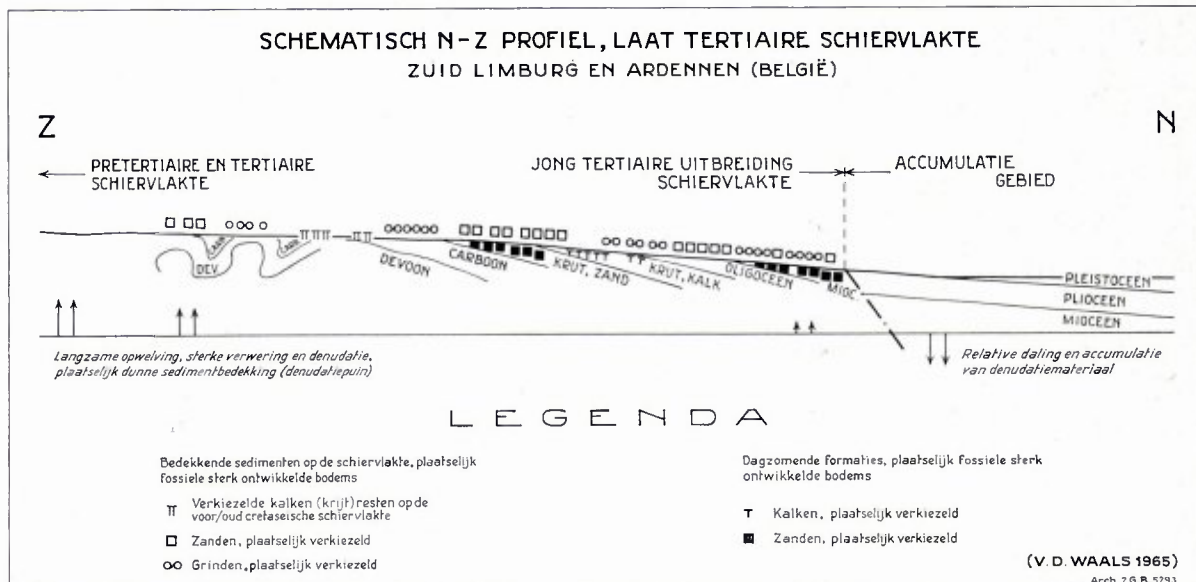
— Kalkoplossing in grote en diepe dolines en oplossingsholten, vaak weer opgevuld met materialen van het Basisgrind Complex.

— Zeer intensieve verwerking en afbraak van de gesteenten, sterke corrosie en aantasting van vuurstenen en kwartskorrels; dit laatste duidt op een enorme kiezelzuur mobilisatie.

— Uitgebreide verkiezelingen van kalken en verkittingen van zanden; vele komen voor in combinatie met fossiele bodemvormingen of verkiezelde vegetatieresten.

In het noorden van Zuid-Limburg wordt dit Tertiaire landoppervlak begrensd door de grote breuken. Ten noorden hiervan bevindt zich een dalingsgebied, waar de verweerde afbraakproducten van de schiervlakte in dikke pakketten zijn afgezet. Het wordt aangeduid met de term „accumulatiegebied”.

Bij het koeler worden van het klimaat vanaf het laat-Pliocene veranderden de omstandigheden op de schiervlakte. De bodemvorming werd minder intensief, de silica-mobilisatie ver-

Over de gehele schiervlakte, tot aan de breuken in het noorden, vindt men plaatselijk de resten van een dunne bedekking van sterk verweerde zanden en grinden, fossiele rode bodems, verkittingen van zand en verkiezelingen van kalk.

minderde sterk en de erosie en denudatie veranderen van karakter. De rivieren en hun zijdalensneden zich diep in het landschap in. Uit de bovenstroomse delen werden daardoor onverweerde gesteenten aangevoerd. In Zuid-Limburg zetten zich tijdens het Pleistoceen nieuwe, minder verweerde riviersedimenten af als Maas-terrassen op dalende delen van de schiervlakte. Op het eind van het Pleistoceen werd hierover evenals over de niet door Pleistocene rivieraf-

zettingen bedekte delen van de schiervlakte, een pakket löss afgezet.

te Heerlen op dinsdag 14 febr. 1967

Door de vroege verschijningsdatum — 22 febr. — van het maandblad kon het verslag van Heerlen niet meer op tijd klaar komen en moest het verschoven worden naar het volgende nummer.

BOEKBESPREKING

Zeevissen door Drs. H. Nijssen. Wetensch. Med. no 65 van de K.N.N.V. 68 bladz. met zeer vele afbeeldingen. Prijs f 4, 25, maar voor de leden van de K.N.N.V. en de Hydrobiol. Ver. f 3,60. Te bestellen door overschrijving of storting van het bedrag op postrekening 13028 van het Bureau der K.N.N.V. te Hoogwoud met vermelding: Wetensch.-Med. no 65.

Dit boekje geeft een overzicht van de zeevissen, die van 1945 tot 1966 in de Nederlandse kustwateren zijn aangetroffen. Sinds het verschijnen van het werk van Redeker „Pisces (Cyclostomi-Euichthyes)” in 1941 in de reeks „Fauna van Nederland” is er heel wat veranderd. Er zijn vissen verdwenen, maar er zijn ook nieuwe bijgekomen. Ook in de naamgeving is veel veranderd. Daarom zal dit boekje zeker welkom zijn.

K.

Voedsel voor aquarium- en terrariumdieren door Willy Jocher. Voor Nederland bewerkt door de heer en mevrouw van Ramshorst-Hinlopen. 64 bladz., 31 fig. Uitg. Thieme & Cie, Zutphen, 1966 Geb. f 5,50.

Dit kleine boekje bevat zeer veel gegevens over de voeding en ook waar men het voedsel kan vinden of krijgen. Prettig is het, dat men aan het einde van het boekje een korte samenvatting vindt van het te verstreken voedsel onder de titel: „Wie eet wat?”.

Daar dit boekje een bewerking is van het bekende boekje „Futter für Vivariantiere”, uitgegeven door de Franckh'sche Verlagshandlung te Stuttgart, neem ik aan dat de hier verstrekte gegevens allemaal goed zijn. Hopelijk zullen degenen, die de zorg hebben voor aquaria en terraria, mij later eens vertellen of zij hun voordeel hebben kunnen doen met dit boekje.

K.